

20 Νοεμβρίου 2014

Άνθρωπος, αναπαραγωγικές τεχνικές και νομικά ζητήματα

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Οι νέες καταστάσεις και δυνατότητες που εμφανίστηκαν στον τομέα της αναπαραγωγής επηρέασαν την καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές σχέσεις, οδήγησαν σε επαναπροσδιορισμό εννοιών όπως η αναπαραγωγή, γέννησαν μύθους για τις ελπίδες, τους κινδύνους από τη χρήση των νέων τεχνικών, δημιούργησαν δε επίσης μια σειρά προβλήματα και ερωτήματα.

Τα πρώτα χρόνια μετά την εμφάνιση των τεχνικών της παρεμβατικής γονιμοποίησης επικράτησε η συνήθεια να επισκέπτεται το υπογόνιμο ή στείρο ζευγάρι το γιατρό, να συζητά μαζί του θέματα που αφορούν την εφαρμογή μιας τεχνικής χωρίς να γίνεται λόγος για το επιτρεπτό, το μη επιτρεπτό και τις συνέπειες της τεχνικής αυτής ή να εκδηλώνεται κάποιος ενσυνείδητος προβληματισμός για την ηθική, τη νομική, την πολιτική σημασία της^[1] και ν' αποφασίζει με βάση την ευαισθησία και το αίσθημα ευθύνης που το διακατέχουν^[2].

Με την πάροδο όμως του χρόνου και την εξέλιξή τους οι νέες αναπαραγωγικές τεχνικές διείσδυσαν στην προσωπική και οικογενειακή ζωή και συντέλεσαν^[3] στην ενίσχυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην απόκτηση απογόνων και στη δημιουργία οικογένειας καθώς και στην εμφάνιση νέων καταστάσεων και δυνατοτήτων στην αναπαραγωγή. Η απόκτηση απογόνων είναι δυνατόν να επιτυγχάνεται τώρα με νωπό ή κρυοσυντηρημένο σπέρμα του συζύγου, του συντρόφου ή κάποιου δότη, που διοχετεύεται στη μήτρα έγγαμης ή ελεύθερα συμβιούσας γυναίκας ή που γονιμοποιεί εξωσωματικά το ωάριο αυτής ή δότριας, αλλά και με μεταφορά στη μήτρα της εμβρύου προερχόμενο από δωρεά και χρησιμοποίηση παρένθετης μητέρας, ενώ δεν αποκλείονται από την απόκτηση απογόνων οι μοναχικές γυναίκες, οι μοναχικοί άνδρες, τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια και οι γυναίκες ή άνδρες των οποίων ο/η σύζυγος ή ο/η σύντροφος έχει πεθάνει. Κι

επιπρόσθετα, είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται γενετικές παρεμβάσεις στο ευρισκόμενο εκτός μήτρας γονιμοποιημένο ωάριο με στόχο την επιλογή φύλου ή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, τη γονιδιακή θεραπεία, αλλά και να δημιουργούνται ανθρωπίνοι κλώνοι, υβρίδια και χίμαιρες[4].

Οι νέες καταστάσεις και δυνατότητες που εμφανίστηκαν στον τομέα της αναπαραγωγής επηρέασαν την καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές σχέσεις, οδήγησαν σε επαναπροσδιορισμό των εννοιών του ατόμου, της αναπαραγωγής, της οικογένειας, της συγγένειας, της ζωής, της θεραπείας, επέφεραν ανατροπή ή επανάληψη παλιών θεσμών και δημιουργία νέων[5], προκάλεσαν θαυμασμό και γέννησαν μύθους για τις ελπίδες, τους κινδύνους και τις απειλές των καινοφανών αυτών τεχνικών καθώς και για το χρονικό περιθώριο που απαιτείται για να λάβουν νόημα και υπόσταση οι ελπίδες, οι κίνδυνοι και οι απειλές[6] κι ακόμη γέννησαν προβλήματα και ερωτήματα.

Η αύξηση των εμπειριών από την παρεμβατική γονιμοποίηση αλλά και των προβλημάτων και ερωτημάτων που ανέκυπταν και αποκάλυπταν την ύπαρξη αδιεξόδων στην επιστήμη, την ηθική, το δίκαιο, το οικονομικό – πολιτικό σύστημα και τον πολιτισμό, οδήγησε σε αναστοχασμό, που αφορούσε αξίες πανανθρώπινες κι εκτεινόταν σε επίπεδο διεθνούς κοινότητας, κρατών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και ατόμων. Ο αναστοχασμός ξεκίνησε με αφετηρία Διεθνείς Διακηρύξεις (π.χ. Διακηρύξεις Συμβουλίου της Ευρώπης), οι οποίες περιελάμβαναν ηθικές αξίες και αρχές και κατέληξε στην έναρξη δημόσιου διαλόγου.

Την προώθηση του δημόσιου διαλόγου μέχρι το 1985 ανέλαβαν κατά κύριο λόγο «*Επιτροπές Βιοηθικής*» συνεπικουρούμενες από ειδικές επιτροπές σε νοσοκομεία και ερευνητικά κέντρα, οι οποίες συστάθηκαν σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο[7] και είχαν ως έργο τους αφενός μεν να ενημερώνουν και να ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη για τα προβλήματα που προέκυπταν από την εφαρμογή των παρεμβατικών αναπαραγωγικών τεχνικών και τις άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις αυτών, αφετέρου δε να εντοπίζουν το βαθμό ετοιμότητας της κοινής συνείδησης για την αποδοχή νομοθετικών ρυθμίσεων και να διατυπώσουν προτάσεις σύμφωνες με τις αρχές του Κράτους Δικαίου προς τα κρατικά όργανα[8], ενώ οι πολίτες στις περισσότερες δυτικές χώρες ανέλαβαν έναν περιορισμένο και δευτερεύοντα ρόλο με υψηλό ποσοστό αποχής, όπως παραδειγματικά αποκάλυψε η κατά ποσοστό 76% αποχή των Ιταλών πολιτών από δημοψήφισμα πριν την ψήφιση του ιταλικού νόμου για την παρεμβατική γονιμοποίηση το 2003.

Ο δημόσιος διάλογος αποκάλυψε τη μετακίνηση των πολιτών από την επιθυμία για απόκτηση παιδιού στον προγραμματισμό παιδιού με οποιοδήποτε κόστος, οδήγησε στη διατύπωση αντικρουόμενων απόψεων και αντίθετων επιχειρημάτων μεταξύ

των φιλικά διακείμενων προς την παρεμβατική γονιμοποίηση κι εκείνων που επιδείκνυαν επιφύλαξη και φόβο, ανέδειξε την ανάγκη διατύπωσης κανόνων που[9] θα αποτελούν όργανο ελέγχου των νέων αναπαραγωγικών τεχνικών και[10] θα συγκρατούν την κοινωνία κι έθεσε διλλήματα και ερωτήματα σχετικά με τη δυνατότητα της κοινωνίας να παράγει κανόνες ηθικής ή δικαίου, τη δυνατότητα της Βουλής να νομοθετεί επεξεργαζόμενη κανόνες ηθικής, τα περιορισμένα όρια της επίλυσης προβλημάτων με τη νομοθετική οδό[11], τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν οι επιταγές του δικαίου, ώστε αυτό να λειτουργήσει ως όργανο ελέγχου για να μην ανατραπούν καθιερωμένες κοινωνικές, ηθικές και νομικές αξίες[12] και να εναρμονιστούν προσωπικές επιθυμίες και προσωπικά συμφέροντα με το συλλογικό συμφέρον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Μ. Μητροσύλη, «Η Μετάβαση από τη βιοηθική στο Βιοδίκαιο», *Επιστήμη και Κοινωνία* 20, σελ. 179.

[2] Γ. Κουμάντος, «Βιολογία και Δίκαιο», *Ίνδικτος* 14, σελ. 46.

[3] Μ. Μητροσύλη, *ό.π.*, σελ. 179.

[4] Ε. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, «Το δίκαιο ως εργαλείο κοινωνικού ελέγχου της Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής», *Ίνδικτος* 14, σελ. 145, 146.

[5] Μ. Μητροσύλη, *ό.π.*, σελ. 172.

[6] Γ. Κουμάντος, *ό.π.*, σελ. 48.

[7] Μ. Μητροσύλη, *ό.π.*, σελ. 177-180.

[8] Γ. Κουμάντος, *ό.π.*, σελ. 46.

[9] Μ. Μητροσύλη, *ό.π.*, σελ. 176, 181.

[10] Ε. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, *ό.π.*, σελ. 146.

[11] Μ. Μητροσύλη, *ό.π.*, σελ. 181.

[12] Ε. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, *ό.π.*, σελ. 146.

Παρατήρηση: Συνεχίζουμε την παρουσίαση σε σειρά άρθρων της μελέτης σχετικά με την Παρεμβατική Γονιμοποίηση της καθηγήτριας Μ.Ε. και θεολόγου, Χαρίκλειας Φωτοπούλου. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου το οποίο κατατέθηκε στο ΕΑΠ ως μεταπτυχιακή – διπλωματική εργασία με επιβλέποντες τους κ. Ν. Κόϊο και Ντ. Αθανασοπούλου